

Prima parte a prezentării activității membrilor familiei Bibescu - Basarab Brâncoveanu în perioada 1916-1919 le are în centrul atenției pe cele două cumnate, prințesele Nadeja Știrbey (născută Bibescu) și Martha Bibescu (născută Lahovary). Figuri importante din înalta societate a acelor vremuri, ele reprezintă două tipuri de comportament al unor doamne de vază în timp de război.

Prințesa Nadeja Bibescu (1876-1955) era nepoata de bunic a domnitorului Gheorghe Bibescu (1842-1848). S-a născut în 1876, la Loschwitz, în Saxa, din căsătoria beizadelei George Bibescu (1834-1902) cu contesa Marie-Henriette-Valentine de Riquet de Caraman-Chimay (1839-1914). Crescută în Germania, apoi căsătorită în 1895, la Geneva, cu vărul ei, prințul Barbu A. Știrbey (1872-1946), viața tinerei intră într-o nouă etapă după sosirea în țară.

Ca personalitate, Nadeja ține de mentalitatea secolului al XIX-lea în care femeia era pregătită să fie soția și mama perfectă, mulțumindu-se sau creându-și lumea ei. Prezența ei retrasă din spațiul public, departe de intrigile saloanelor bucureștene și de cronicile presei mondene. Poetă, scriitoare, pictoriță amatoare, fotografă, prietenă a unor artiști și scriitori, prințesa Nadeja Știrbey își lasă totuși amprenta asupra vieții culturale antebelice și interbelice.

Jurnalul prințesei Nadeja Știrbey a fost scris în perioada 1916-1919, imediat după intrarea României în război, evocând evenimente din Buftea, București, dar mai ales din perioada exilului la Iași. Caietul cu însemnări în limba franceză a fost găsit în fondul familiei Știrbey de la Arhivele Naționale ale României și a văzut pentru prima dată lumina tiparului în 2014, într-o ediție îngrijită de Oana Marinache, sub numele „Jurnal de Prințesă (1916-1919)”. În cadrul conferinței din 17 iunie, vom organiza și un atelier de lectură publică cu fragmente din jurnalul prințesei, evocând pregătirile de la Buftea și activitatea sa în sprijinul răniților și sărmanilor. Proiectul cultural „De la Marele Răzbel la Marea Unire” este co-finanțat de Administrația Fondului Cultural Național.

Jurnalul Nadejdei descrie una dintre cele mai grele perioade din istoria țării noastre, perioada de doi ani de cumpănă pentru existența României și de mari prefaceri la nivelul clasei politice și militare românești. Cu întreruperi, în cele mai cumplite clipe de disperare, resemnare, zăbucium interior, prințesa Nadejda se apleacă asupra caietului și consemnează trăirile ei și prefacerile societății.

În completarea scrierilor prințesei, stă mărturie un album, inventariat cu numărul 140, ce se păstrează în fototeca Arhivelor Naționale ale României. Fotografiiile au fost făcute de prințesă la Iași, mai ales la Spitalul Brâncovenesc organizat temporar în sediul Liceului Veniamin Costache, pe care l-a condus o vreme.

Cumnata Nadejei, Martha Lahovary (1886-1973) a devenit prințesă Bibescu în 1902, prin căsătoria cu George-Valentin Bibescu (1880-1941), pasionat automobilist și aviator. În timpul războiului, prin alegerea făcută, de a rămâne la Mogoșoaia și București, de a se îngriji de proprietăți și de răniții de la Spitalul 118, Martha își atrage nenumărate invidii sau chiar ostilități

din partea diferitelor rude sau personaje din înalta societate.

Mulți nu uitaseră episodul vizitei la București, în aprilie 1909, a Prințului de Coroană Wilhelm (1882-1951) care fusese fermecat de frumusețea și inteligența Marthei. Au urmat schimburi epistolare și chiar vizite ale Marthei și ale soțului ei în Germania. Fără doar și poate prințesa a fost ocrotită de această prietenie în perioada 1916-1917, dar totuși nu i-a ajutat întru totul în fața trupelor germane de ocupație.

Activitatea ei caritabilă și sanitară de la conducerea Spitalului 118 a fost oprită de trupele germane în martie 1917, când i-au impus domiciliu forțat la Mogoșoaia și apoi la Buftea iar ea a numit o rudă, pe Ecaterina Ghica, la coordonarea unității spitalicești. Martha Bibescu reușise să organizeze în bune condiții totul, prin transportul medical adus personal din Franța, prin implicarea surorilor din ordinul călugăresc Vincent de Paul și prin angajarea unor medici chirurgi. Rămâne totuși controversat rolul ei în fuga unor ofițeri români (Tătăranu, Iacobescu și Rădulescu) în luna aprilie, când ea nu mai era la București.

După plecarea din țară la mama ei în Elveția, se pare că intenția Marthei a fost de a se întoarce și de a-și relua activitatea în Moldova unde se refugiase familia regală și o parte dintre autorități și protipendadă. Istoricul Lucian Boia indica chiar ocazii în care ea a revenit în țară, cu diferite misiuni diplomatice, aspect necunoscut nouă despre activitatea ei din 1917-1918.

Perioada primului război mondial nu rămâne fără ecouri în viața ulterioară a Marthei, căci, în perioada interbelică, pe fondul procedurilor de acordare a Legiunii de onoare, atât de dorită de ea, este supusă unui întreg proces defăimător (dosarul Carrefour). Diverse personalități o acuză de colaborare cu oficialii germani și de spionaj în favoarea acestora; cu toate că ea își atrage mărturii favorabile și ia poziție în presă, controversa persistă și abia mai târziu, în 1962, va fi onorată de autoritățile franceze cu mult doritul ordin național.